

Bijbelstudie over Daniël 1

Door J.K.C. Kronenberg

Inleiding

Het bijbelboek Daniël is naar alle waarschijnlijkheid ontstaan omstreeks 165 voor Christus. In die tijd was het volk van Israël onderworpen aan de Syrische koning Antiochus IV Epifanes. Deze koning, die van het geloof in de God van Israël niets wilde weten, wilde de Joden die aan hem onderworpen waren, met geweld de Griekse cultuur en het Griekse geloof opdringen. In Daniël 11 vers 31 wordt verteld dat deze Syrische koning de tempel van Jeruzalem ontwijdde door op een klein Grieks altaar een varken (in Israël een onrein dier!) aan Zeus te offeren.

De schrijver van het bijbelboek Daniël heeft de bedoeling om zijn tijd- en volksgenoten, die zuchten onder de terreur van koning Antiochus IV Epifanes te inspireren om zich als Daniël en zijn vrienden te gedragen. Op aansprekende wijze worden jong en oud opgeroepen om - ook in tijden van onderdrukking - de HERE te blijven dienen: 'Durf een Daniël te zijn!' Deze verhalen hebben hun uitwerking niet gemist en zijn mede aanleiding geweest tot de verzetsbeweging van de Makkabeeën (167 voor Christus).

Politieke omwenteling (vers 1-2)

De situatie van het begin van het bijbelboek Daniël verplaatst ons ruim vier eeuwen eerder naar het jaar 604 voor Christus. In het Midden-Oosten grijpt het rijk Babylonië als een reusachtige inktvis met zijn tentakels om zich heen. In een oogwenk wordt het gehate Assyrische rijk - dat van ongeveer 883 tot 610 voor Christus de grootste macht in dit deel van de wereld vormde - van de kaart geveegd, de legers van de farao van Egypte worden bij Karkemis (605) verpletterend verslagen en ook Jojakim, de koning van Juda (608-597) moet zich onderwerpen aan Nebukadnezar, de koning van Babel (vgl. 2 Kron. 36:5-8).

De stad Jeruzalem wordt belegerd en zonder veel verzet ingenomen. Opvallend is dat de schrijver van het boek Daniël vermeldt: "En de Here gaf Jojakim, de koning van Juda, in zijn macht." Jojakim is een prachtlievende koning die zich schuldig maakt aan onrecht en geweldpleging. Hij zoekt zijn eigen eer en rijkdom ten koste van zijn onderdanen. De profeet Jeremia zegt hem Gods oordeel aan. Als een ezel zal hij sterven (Jer. 22:13-19).

Het oordeel van God treft niet alleen de koning. Ook een deel van de tempelschatten wordt overgebracht naar Sinear, naar de tempel van Mardoek, de oppergod van de Babyloniërs. Ze zullen - jaren later - door koning Belsazar weer te voorschijn worden gehaald om er op een onheilige wijze een toast op de goden van Babel mee uit te brengen (5:1-4).

Het land Sinear herinnert ons aan de torenbouw van Babel (Gen. 11:1-9). Het is het land van mensen, die in hun overmoed God naar de kroon willen steken. Ze willen een toren bouwen die tot in de hemel reikt. Sinear wordt zo in de Bijbel het symbool voor een wereld waarin mensen God doodverklaren en zichzelf tot maat van alle dingen maken. Een wereld waarin je je als christen ontheemd kunt voelen. Dat is: ballingschap! Zo wordt opeens ook voor ons het bijbelboek Daniël heel actueel.

In ballingschap (vers 3-7)

Aspenaz, hoofd van de eunuchen, krijgt de opdracht om uit de adellijke families die koning Nebukadnezar uit Jeruzalem heeft laten wegvoeren een aantal jongens te kiezen. Wat betreft hun uiterlijk en hun intelligentie moeten zij aan de hoogste normen voldoen. Zij zullen een driejarige staatsopvoeding ontvangen in het paleis van de koning en zich zo snel als mogelijk is moeten aanpassen aan de Babylonische levensstijl. Hun Joodse afkomst moet zo snel mogelijk 'uitgewist' worden. De boodschap is duidelijk: 'Vergeet je verleden, pas je aan!' De Babyloniërs kenden weinig medelijden met onderdanen die niet in het gelid wilden lopen. Aspenaz wordt persoonlijk verantwoordelijk gesteld voor het inburgeringsproces.

Die aanpassing aan de levensstijl van het hof van Babel wordt op drie fronten grondig aangepakt: eten (vers 5a), onderwijs (vers 5b) en namen (vers 7) zullen gebabyloniseerd moeten worden.

Eten: de koning geeft bevel dat de jongens in opleiding zich zullen houden aan de spijswetten van Babel. Het beste en het duurste voedsel, afkomstig uit de keukens van het paleis, maar eten en drinken dat eerst aan de goden geofferd is, zal hen voorgeschoteld worden. Religieus besmet voedsel!

Onderwijs: drie jaar lang zullen de Joodse prinses onderwezen worden in de geschriften en de taal van de Chaldeeën. We weten uit allerlei bronnen wat dit inhield: politieke kennis, diplomatie, bestuurskunde, maar ook kennis van de sterren, de planeten, waarzeggerij en dromen uitleggen.

Namen: hun Joodse namen, die uitdrukking zijn van hun geloofsopvoeding, worden radicaal gewijzigd. Daniël betekent: Mijn God is rechter. Het wordt: Beltesassar: Bel, bescherm het leven van de koning. Chananja: De HERE is genadig wordt: Sadrak: dienaar van Mardoek. Misaël: Wie en wat is God wordt: Mesak: Wie als als Agu. En Azarja: De HERE helpt wordt veranderd in Abednego: de dienaar van Nego.

Heel hun voeding en heropvoeding staan deze jaren aan het hof in het teken van de goden van Babel: Mardoek, Bel, Agu en Nego. Het is een duivelse poging om deze Joodse jongens - amper 14 jaar oud - in de ballingschap los te weken van de God en de godsdienst van hun voorouders. Een levensgrote bedreiging niet alleen voor hen maar voor heel het volk van Gods verbond.

Geloven in ballingschap (vers 6-16)

Maar Daniël heeft ontdekt dat God ook daar is waar hij zich niet thuis voelt: God is ook in Sinear. Ook in de ballingschap laat de HERE zijn koningskinderen niet los. Daarom "nam Daniël zich - in zijn hart - voor zich niet te verontreinigen ..." In volkomen vertrouwen op de HERE neemt hij het besluit om zijn identiteit niet te verloochenen en trouw te blijven aan de God van zijn voorouders. Een echte geloofsbeslissing is het en een zaak van het geweten.

De vier Joodse prinses weten Aspenaz - die hen inmiddels vriendelijk gezind is - te overtuigen om de proef op de som te nemen. Tien dagen zullen zij alleen groenten eten en water drinken. Zo houden zij hun geloof en hun identiteit zuiver. Door een wonder van Gods genade worden Daniël en zijn vrienden bewaard en gezegend.

Want tot verbazing van iedereen zien zij er aan het einde van de tien dagen gezonder en beter doorvoed uit dan alle jongens die van de koninklijke tafel gegeten hebben. De proef is geslaagd. Voortaan hoeven zij geen religieus besmet eten en drinken meer tot zich te nemen. Ze krijgen ruimte om in de ballingschap te kunnen blijven leven volgens hun geloof.

Gezegend in ballingschap (vers 17-21)

Maar er is meer. God schenkt de vier Joodse prinses die hun opleiding volgen aan de Koninklijke Academie van Wetenschappen van Babel wijsheid, kennis en verstand. Glansrijk slagen zij dan ook voor hun eindexamen in alle vakken die hen zijn onderwezen. De koning neemt hen direct als adviseurs in dienst. Ze zijn tien keer beter dan alle andere occulte 'geleerden' aan zijn hof. Ook weer opvallend: God die hen helpt om hun talenten in te zetten voor Babel!

Daniël heeft van God zelfs de gave van de uitleg van dromen en visioenen gekregen. Later zal koning Nebukadnezar daar dankbaar gebruik van maken. Zo wordt Daniël's positie aan het Babylonische hof alleen maar sterker. Ruim 60 jaar zal hij - door God gezegend - verschillende koningen dienen met zijn gaven en talenten totdat koning Cyrus/Kores in 538 voor Christus de ballingen in Babel toestemming geeft om terug te keren naar Jeruzalem. Zo is Daniël oud geworden in de dienst van God en in dienst van de koningen van Babel. Ook in een van God vervreemde wereld kun je blijkbaar met Gods hulp en zijn genade goed werk doen!

Vragen

1. We zijn allemaal best wel beschermd en veilig opgevoed: een christelijke omgeving, christelijke scholen, goede christelijke gezinnen. We groeiden op in een omgeving waar God vanzelfsprekend was. Die vanzelfsprekendheid is in 2012 in Nederland voorbij. We zijn terecht gekomen in een (post) moderne maatschappij waarin God niet meer relevant is, maar waarin alleen succes en geld belangrijk zijn en iedereen mag geloven wat hij of zij wil. Hoe ervaart u vandaag het leven 'in ballingschap'?
2. Is het u opgevallen dat het de HERE zelf is die het volk van Israël in de ballingschap gebracht heeft? De ondergang van het volk en de tempel in Jeruzalem is het werk van God zelf. Waarom zou God zijn volk uit een veilige omgeving weghalen en het in ballingschap brengen? Wat wil Hij zijn volk en ons daarmee leren?
3. Ook wij en onze (klein-) kinderen lopen het gevaar om ons aan te passen aan de cultuur van onze omgeving. Dat kan soms heel onbewust en geleidelijk gaan. Welke gevaren ziet u? Hoe kunnen wij elkaar en onze (klein-) kinderen - ook in de ballingschap - blijven toerusten in een leven met de HERE?
4. Om de HERE - ook in de ballingschap - volkomen toegewijd te blijven zullen we soms moeilijke en pijnlijke beslissingen moeten nemen. Kunt u daar voorbeelden van geven uit uw eigen leven of uit uw eigen omgeving?
5. In Romeinen 12: 2 roept de apostel Paulus zijn lezers op om niet aan deze wereld gelijkvormig te worden (HSV) / zich niet aan te passen aan deze wereld (NBV), maar om in hun houding, gedrag, denken en spreken te laten zien en horen dat Gods Geest hen heeft

veranderd. Zo zullen zij ontdekken wat God van hen wil en wat goed, volmaakt en Hem welgevallig is.

Bespreek met elkaar de volgende uitspraak: “Niet zozeer concrete *dad*en houden wereldgelijkvormigheid in, maar veeleer de *houding*, de *instelling*, de *denkwijze*, het *spraakgebruik* van een persoon.” (W. J. Ouweneel)

Verder lezen

Ds. Dirk Griffioen, Daniël - Profeet voor vriend en vijand (De Vuurbaak, 2009)

Ds. A.C. Uitslag, Thuis in de wereld!?! - wereldgelijkvormigheid in de gereformeerde gezindte (Den Hertog, 2009)

Stefan Paas en Siebrand Wierda, Ontworteld. Bijbelstudies over Daniël 1-6 (Boekencentrum, 2011)

Ds. J. Westerink, Daniël - profeet van het rijk van God (Buijten & Schipperheijn, 1990)